

ומן בעיניך. דליתקא דקבא [נ"י דליתוהי הכין]. תריין דכר ונוקבא: ג. אף מעופא דשמיא. שבעה שבעה דכר ונוקבא. לקנימא נרעא על אפי כל ארעא: ד. ארי לזמן יומין עוד שבעה. אנא מחית מטרא על ארעא. ארבעין ימין. וארבעין לילין. ואמחי. ית כל

ג ומן הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו: גם מעוף השמים שבעה
ד שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ: פי לימים עוד שבעה
אזכל ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל-

רס"ג (ד) היקום. כולל כל חי ופורה.

(ג) גם מעוף השמים וגו'. בטהורים דיכר הכתוב. וילמד³⁸ סתום רש"י מן המפורש.

(ד) כי לימים עוד שבעה, אלו ז' ימי אכלו של מתושלח הצדיק³⁹ שחס הקב"ה על כבודו ועכב את הפורענות⁴⁰. צא וחשוב שנותיו 38 "וילמד" בד"ר: "למור" 39 שם לכ. ז. 40 "הפורענות" בד"ר: כוסף

ז (ד) כי לימים עוד שבעה. כי ביום השביעי ימטיר עד סוף ראב"ע ארבעים יום. הנה זה היה בעשור לחדש השני²⁸. ובסוף המ"ם 28 שהגשם התחיל ב"י לחדש השני נמצא שבעת הימים התחילו ב"י לחדש

ר"ל הטהור. וסמך על מה שאמר הטהור לפיכך אמר גם, ומה רד"ק שכאו שבעה מן הטהורים ושנים מן הטמאים. לא לעשות קרבן בצאת נח מן התיבה לבד. שאם כן די לו בפחות משבעה. כי לא ראינו שהקריב נח אלא פעם אחת, ואם הקריב יותר יכול³⁶ להקריב מן הנולדים מהם לשנה או לשנתיים או יותר, אלא מה שרצה האל להשאיר מן הטהורה שבעה כדי שיאכלו מהם נח ובניו והבאים אחריהם. בהרבות מיני הטהורים לפי שהיה רוצה להתיר לו בשר לאכול מה שלא התיר לאדם שלפניו. ואעפ"י שלא מנע ממנו שום בשר מהטמאות כמו שאמר כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה (להלן ט ג) עד שמנעה מבני ישראל³⁷ הקדושים, אף על פי כן לפי הטבע הטהורות טובות למאכל בני אדם יותר מהטמאות וכרוך לא יאכלו בני אדם בשאר האומות הטמאות אלא מפני רעב לפיכך היה צריך להשאיר בבהמות הטהורות יותר מן הטמאות כדי לאכול מהם ולחיות זרע. אע"פ שהכתוב לא אמר אלא לחיות זרע, לפי שהעיקר הוא לחיות זרע כדי שימצאו הדורות הבאים אחר נח ובניו כדי סיפוקם מהם. ואין לשאול למה שבעה ולא ששה או שמונה או יותר, כי האל ראה בחכמתו כי שבעה צריך ויספיקו³⁸. ויותר לא תכילם התיבה. ופירוש איש ואשתו, זכר ונקבה, ואמר איש ואשתו בדרך השאלה. וכאשר הזוגות שוות באיכות אחת. אמר אשה אל אחותה (שמות כו ג) וכאשר אינם שוות באיכות אחת וראוים להזווג זה עם זה כמו זכר ונקבה. אמר איש ואשתו. ומה שאמר ומן הבהמה אשר לא טהרה היא, ולא אמר טמאה. כן הוא דרך הכתוב במקומות [רבים]³⁹. וכן אשר לא יהיה טהור (דברים כג יא). כי לא טהור הוא (שמו"א כ כו) ואשר לא טוב עשה (יחזקאל יח יח). לא טובה השמועה (שמו"א ב כד). ולהכרית גוים לא מעט (ישעיה יז) והדומים להם. פעם ידבר במקום. פעם במכחיש והכל אחד. ורז"ל⁴⁰ למדו מזה שלא יוציא אדם דבר מגונה מפיו. ואמרו לעולם יספר אדם בלשון כבוד⁴¹.

(ג) גם מעוף השמים, פירשנוהו בפסוק שלפניו ופירוש על פני כל הארץ כמו שפירשנו בפסוק ויעש אלהים את חית הארץ (לעיל א ב) כי מקומותיהם מחולקים על פני כל הארץ.

(ד) כי לימים עוד שבעה, וצוהו שיכנס לתיבה שבעה ימים קודם 36 כנ"ל וכל 37 ע"פ שאר כ"י והנהי כ"י מבני אדם 38 כנ"ל כי פסיקו שבעה לצורך 39 ע"פ הנ"ל 40 פסחים ג. א. 41 "כבוד" - כנ"ל נקיה. וז"ל בנמי שם.

רמב"ן אל קרבנו. ובזכות קרבנו יקיים העולם³⁴ ולא יכרת עוד מפני מי המבול. ועל כן מזכיר בו שם המיוחד כי בכל ענין הקרבנות לא יזכיר אלהים, כאשר אזכיר בהגיעי לשם³⁵ בעזרת השם. בא אתה וכל ביתך אל התיבה. עשה נח את התיבה ימים רבים קודם המבול, וכאשר קרב עת המבול כחדש השני בעשור לחדש³⁶ חזר וצוהו שיבא הוא וכל ביתו בתיבה. הוא שאמר³⁷ לו בראשונה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך (לעיל ו יח). והודיעו כי בזכותו לבדו ינצלו. שלא אמר אתכם ראיתי צדיקים לפני. וצוה שיקח הוא ויביא מן הבהמה הטהורה ומן העוף הטהור שבעה שבעה. והודיעו יום המבול שבו יבא אל התיבה, וכן עשה. שבעים היום הזה בא נח, וזהו טעם מפני מי המבול (פסוק ז). ורש"י כתב אף נח מקטני אמנה היה ולא נכנס לתיבה עד שדחפוהו המים. ולשון בראשית רבה³⁸ מחוסר אמנה היה אלולי שהגיעו עד קרסוליו לא היה נכנס לתיבה. אם כן יאמר שלא נכנס שם עד שגברו המים וכסו פני כל הארץ וראה כי יטבע.

34 תענית כו. ב. 35 ויקרא א. ט ד"ה עולה 36 כפד"ר"א (כנ. דף נג): בעשרה במרחשון נכנסו כל הבריות אל התיבה (וע"י כד"ל. כא). ורעת רבינו שלא נאספו אליו כלל ולא באו עד עצם היום הזה שהיה הנשם 37 "הוא שאמר" - ע"פ כ"י כס"ש: וכל אשר. בטור: ולפי שאמר 38 לכ. ו.

חזקוני בהם²⁸. וטהרה וטומאה דהכא היינו כאכילה וכשהכיר הטהורות לאכילה מבין האחרות. למדנו שלמד תורה כמו שפרש"י. ד"א התם בזכחים בעופות פריך "מנא ידע אם טהורים אם טמאים". שהרי מיני עופות טמאים מרובים²⁹ ואין לעמוד בסודם. ומשני העבירים לפני התיבה. אבל אבהמה לא פריך שאין מין בהמה מרובה כל כך ולא היה צריך להעבירים לפני התיבה וכשהכיר הבהמה בלא העברה לפני התיבה למדנו שלמד תורה. ד"א מכל הבהמה הטהורה. הנקיה. מתוך שממעטין אותן על ידי אכילה. תקח לך. ממנה ז' זכרים וז' נקבות ואם לא תביא מהם רק שנים איש ואשתו יהיו כלים. אבל מן הטמאה והמאוסה לאכול סגי בזוג אחד. ואף ע"פ שיש מהם שהאומות אוכלין כגון חזיר וכיוצא בו. הם משריצים ויולדים הרבה בכרס אחד. ומתוך שריבה הכתוב בטהורות זכרים כנקבות הבין נח שהקב"ה חפץ שיקריב לו מהן קרבן. שכן משפט עולה באה זכר. כדכתיב: אם עולה קרבנו זכר תמים יקריבנו (ויקרא א ג). ומה שלקח מכל מין טהור שבעה זכרים כדי להקריב מהם חמש עולות לו ולאשתו ולשלשת בניו. ונשתיירו שנים זכרים לחיות זרע. שבעה שבעה איש ואשתו. כבהמה שזכרות ונקבות שלה כעין זכרות ונקבות של בני אדם נכתב בה איש ואשתו. אבל עופות שאין זכרותם ונקבותם כעין בני אדם לא נכתב בהן איש ואשתו רק שבעה שבעה.

(ד) ארבעים יום וארבעים לילה. נגד מכת ארבעים. ד"א על שעברו תורה שנתנה למשה לארבעים יום.

28 ויקרא יח. כד יעם אל הטמאי בכל אלה 29 ע"י חילוק סג. בן

ה יקום אשר עשיתי מעל פני האדמה: ייעש נח ככל אשר צוהו יהוה:
 ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ: ויבא נח ובניו ואשתו
 ח ונשי בניו אמו אל התבה מפני מי המבול: מן הבהמה הטהורה ומן

יקומא דעברית. מעל אפי
 ארעא: ה. ועבר נח. ככל
 דפקדיה י: ו. ונח. פר
 שית מאה שניו. וטופנא
 הנה. מיא על ארעא:
 ז. ועל נח. ובנהי.

ואתתיה ונשי בנהי. עמיה לחיבתא. מן קדם מי טופנא: ח. מן בעירא דקיא. ומן

של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת ת"ר שנה לחיי נח. כי רש"י
 לימים עוד שבעה, מהו "עוד". זמן אחר זמן⁴¹. זה נוסף על ק"כ
 שנה. ארבעים יום, כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרים
 לצור צורות ממזרים⁴².
 (ה) ויעש נח, זה ביאתו לחיבה.
 (ז) נח ובניו, האנשים לכד והנשים לכד לפי שנאסרו בתשמיש
 "מכאן שמיתחן של צדיקים מעכבת את הפורענות" — ונמצא בפסיקתא וטרחה
 בראשית ו. ג. 41 "זמן אחר זמן". בד"ר מוסף: "נתן להם זמן מיעט אחר מרובה"
 וסנהדרין שם. 42 כ"ד ב. ה.

יום מהתחלה²⁹ ישוב האמצעי אל הנכח. והוא סוד³⁰. ומלת רב"ע
 היקום. לא מצאנוה כי אם בפרשה הזאת³¹. ושרשו מהפעלים
 שהפ"א שלהם איננו שלם³² על משקל כרוב. וי"א שהוא
 מהפעלים נחי העין, והוא הפוך³³ כמו ריבה ד' את יריבי (תה' לה
 א). ומלת יקום. כלל לכל חי שהוא על האדמה.
 (ה) ויעש נח. כאשר צוה, ובא עם ביתו קרוב אל התיבה.
 (ז) מפני מי המבול. מפני פחד מי המבול. והנה באותם השבעה
 ימים באו מעצמם מן הבהמה הטהורה רבות, וכן מהעוף הטהור
 ומהאחרים³⁴ וכל רמש זכר ונקבה באו.
 29 נמצא שסוף ארבעים יום יחול ככ"ז לחודש השלישי.
 30 כאן מדבר על
 השפעת הכוכבים על הגשם שהאמין בהם. י"מ: האמצעי — השמש, הנוכח — הלבנה.
 אפשר השבוע השני מול הרביעי. הוא הסוד של הבקאים בחכמת המולות. 31 נמצא
 עוד בדברים יא. ו. נראה שכוונתו למוכן הוה. ראה שמות. טז לא שם כט. כ. 32 מן
 יקום ולא מן קום. שפ"א הפועל (האות השרשית הראשונה) אינה שלמה מאחר שהיא
 בנטיה או נחה או חסרה. 33 מן קום — יקום. כמו מן ריב יריב — ירב. כלומר,
 פעלי ע"ו ופעלי פ"י מתחלפים. כמו: נוק — ינק. טוב — יסב.

מאיליהם ויתפשטו והמים התחחונים דוחקים את העליונים רד"ק
 ויגברו על הארץ. היקום, הוא כלל לכל אשר על פני האדמה⁴⁵
 מבעלי חיים, ושרשו קום והיו"ד נוספת כיו"ד ריבה ה' את יריבי
 (תהלים לה א). ובאמרו כל היקום, ר"ל אשר כיבשה שנשארו על
 פני האדמה לא הדגים ולא אשר בתיבה.
 (ה) ויעש נח, שנכנס בתיבה הוא וביתו והכניס עמו הבהמה
 והחיה והרמש והעוף, כמו שאמר ויבא נח וגו'.
 (ו) ונח, סיפר בן כמה שנים היה כשבא אל התיבה מפני המבול
 שהיה. ו"ו והמבול במקום כאשר. כמו: אם לא ישבעו וילינו (שם)
 נט טז) ושפתי רננות יהלל פי (שם סג ז), ר"ל היה נח בן שש
 מאות שנה כאשר היה המבול על הארץ. והמבול היה מים.
 והמבול היה מבול מים, והמבול שזכר עומד במקום שנים.
 (ז) ויבא נח, שבעה ימים נכנס קודם בוא המבול. זהו: מפני מי
 המבול, נכנס קודם שיבואו. ולא ידענו טעם לדברי האומר
 בדרש⁴⁶ שנח מקטני אמנה היה, שהרי הכתוב מעיד עליו שהיה
 צדיק תמים ועשה ככל אשר צוהו ה'.
 (ח) מן הבהמה, מכואר הוא⁴⁷.

42 סנהדרין קח. ב. ב"ר לכו. והובא ברש"י
 בהתפנות. 45 וכן בספר השרשים (קום)
 44 ככ"ז ב. ה. 46 ב"ר לכו. ה. דא. רש"י
 47 לעיל פסוק ב

רס"ג (ו) ונח וכו'. ונח היה בן שש מאות שנה כאשר היה המבול.
 (ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה.
 (ט) שנים שנים באו אל נח. פירש רש"י כולן הושוו במנין זה. מן
 הפחות היו שנים. ואחרים³⁹ אמרו כי פירוש שנים זוגות. לומר
 39 הדר"ק

חזקוני (ז) מפני מי המבול. ולא מפני הצווי³⁰.
 (ח) ומן הבהמה אשר איננה טהורה. מיכן מוכח בפסחים³¹ עיקם
 הכתוב שמנה אותיות³² ולא הוציא דבר מגונה דמצי למימר ומן
 הבהמה הטמאה. חז"ק: שהרי יש לנו להוכיח כך ממקרא של
 מעלה: ומן הבהמה אשר לא טהורה היא³³. ונמצא עקום שמנה
 אותיות. ואין לתרץ דהאי קרא אשר לא טהורה היא אין זה עיקום.
 דכבהמה הראויה לקרבן מישתעי קרא. והאי דכתיב "אשר לא
 טהורה היא" היינו להוציא חיה טהורה. ולא מצי למכתב
 "הטמאה" דטמאה חזיר משמע. הא ליתא. דהא אמר בזבחים³⁴:
 עד שלא הוקם המשכן היו מותרות בהמות חיות ועופות זכרים
 נקבות תמימים בעלי מומין טהורין אבל לא טמאין וכולן קרבן
 עולה³⁵. ולפי התלמוד צריך תיבת "טהורה" להיות מליאה³⁶
 להשלים שמונה אותיות העיקום.

2

30 רש"י. 31 ג. א. 32 "הטמאה" חמש אותיות הן. "אשר איננה טהורה" י"ג
 אותיות. הרי שמנה אותיות עיקם הכתוב על לשון נקיה. 33 לעיל פסוק ב. וגם היא
 י"ג אותיות. וקשה אם כן מדוע הביאו הפסוק "אשר איננה טהורה" שהוא פסוק
 בתרא 34 קטו. ב. 35 ע"י מהרש"א ובחס"ם שם ובגמ' שלמה פסחים דף ח.
 36 ובספרים שלנו תיבת "טהורה" כשני הפסוקים (ב. יח) חסרה. ועיין במנחת שי.

שיבא המבול. להכין מושב הבהמות והחיות כל מין ומין בקנו
 ולהכניס המאכל לכל מין ומין בעוד שהתיבה פתוחה. ובדרש⁴²
 כי מתושלח מת באותו הזמן והארץ האל שבעת ימים כדי
 שיתעסקו באבלו של מתושלח באלה שבעת הימים לפי שהיה
 צדיק וראוי להספידו והיה מנהג ההספד שבעת ימים. כמו שאמר
 ויעש לאביו אבל שבעת ימים (להלן י). ואמת כי ימי מתושלח
 שלמו בכוא המבול כמו שכתבנו⁴³ אנכי ממטיר, ולא זכר הבקע
 התהום כי ידוע הוא כי ברבות המטר יבקעו המעינות שהיו
 נסתרות תחת הארץ טרם בא המטר כי רכוי הגשם ילחלח הארץ
 שהיא יבשה וקבוצה ועומדת בפני מעיינות התהום וכשיבוא
 הגשם עליה ילחלח הארץ ויפריד חלקיה שהיו קבוצים ומי
 המעינות הנסתרות שהיו נכבשים תחת הארץ היבשה יכצבצו
 בהתלחלחה ובהתפרדה ויפשטו על פני הארץ כמו שהיו בתחלת
 הבריאה. ולא היה זה הפך הטבע. שנאמר שעלו המים וכטבעם
 שירדו ולא יעלו כי בשוכם למה שהיו בתחלת הבריאה שהיו על
 פני הארץ ישובו לטבעם. כי בטבעם המים מעל לארץ. כי הם
 קלים מהארץ וכאשר נסתרו תחת הארץ היה הפך הטבע ברצון
 הבורא שהופך הטבעים בעת שירצה. ואף על פי כי בשוכם
 לטבעם יעלו. שהרי היו תחת הארץ. אף על פי כן בהתמחות⁴⁴
 הארץ מפני הגשם תרד ותתערב במים והנה המים על הארץ

רד"ק